

● SAHİBİ :

TÜRKİYE İSLAM
ENSTİTÜLERİ TALEBE
FEDERASYONU ADINA
GENEL BAŞKAN

Sedat ŞENERMAN

● YAZI İŞLERİ
MÜDÜRÜ

Ahmed CENGİZ

BU SAYIDA

SELÂM	İslâm MEDENİYETİ
MÜSBET İLİM ve İSLÂM ...	Prof. Dr. N. ERBAKAN
İMAM - HATİP ÖĞRENCİYE (Şiir)	Mücteba UĞUR
RAMAZAN ve ORUÇ	Hasan ÇELİKKAYA
LEVAKIHU'L - ENVAR	Dr. Ahmed H. KAYALAR
TÜRKLER ve İSLÂM	Filibeli A. HİLMİ
GÖZ ve GÖRMEK	Hâdiye KARAKÜÇÜK
İSRÂ ve MİRAC	Kemal SANDIKÇI
Cami Psikolojisi ve Sosyolojisi Üzerine bir Deneme	Ali Murad DARYAZ
Karaborsacılık Üzerine	Hüsnü DİKEÇLİGİL
Anadolu Fütuhâtında İslâm- laştırma ve Türkleştirme ...	Mehmed ŞEKER
İSLÂM MEDENİYETİ (Şiir)	Halil KARAKÜÇÜK
KAN	Dr. Sevim ASIMGİL
SUALLERE CEVAPLAR ...	Gazi MERT
Devletin İktisadi ve İçtimâî Vazifeleri	Ali Rıza TEMEL
Türk Yazı San'atları Müzesi KARATAY MEDRESESİ ...	İ. Haklı KONYALI
Uydurukça Dil İle Millî Tiyat- ro Olmaz	M. Necati SEPETÇİOĞLU
Türkçe Konuşan ve Oynayan Her Tiyatro Millidir	Vasfi Rıza ZOBU
Komünizm Reddiye	Semahaddin CEM
Hıristiyanlıktaki Hurâfeler ...	Ziya KAZICI
HİKMETLİ SÖZLER	İmam ŞAFİİ
HABERLER	İslâm MEDENİYETİ
II. CİLDİN FİHRİSTİ	İslâm MEDENİYETİ

İDAREHANE

Türkiye İslâm Enstitüleri Talebe Federasyonu Genel Merkezi
Nuruosmaniye Caddesi No: 8/6
Tel. : 22 46 02

CAĞALOĞLU — İSTANBUL

Haberleşme ve Havale Adresi :
İSLÂM MEDENİYETİ, P.K. : 1315

SİRKECİ

TEMSİLCİLERİMİZ

ANKARA : A. Gürbüz AKYÜZ, Gazi M. Kemal Bulvarı
Uz Apartmanı, 7/5-6 - Kızılay / Ankara
İZMİR : T.İ.E.T.F. İkinci Başkanı : İhsan EMCİ
KAYSERİ : T.İ.E.T.F. Mah. İcra K. Bşk: İ. Ethem ELİBOL
KONYA : T.İ.E.T.F. Mah. İcra Kom. Bşk. Hasan TAŞ

TEKNİK KADRO

Umumi Neşriyat Müdürü:
Murat ARSLAN

Ressam :
Gürbüz AZAK

Dizgi ve Baskı : F A T İ H M A T B A A S I — İSTANBUL
Yıl: 2 — Sayı 24
Basıldığı tarih: 10/11/1969

ABONE

İLAN TARİFESİ

Yıllık : 12 sayı, 25 TL.
Altı Aylık : 6 sayı, 12,5 TL.
Öğrencilere: Yıllık 20 TL.
» 6 aylık 10 TL.
Yabancı memleketlere posta
ücreti ilâve edilir.

Bir sayısı: 250 Kuruş.

Dış Kap.: 2 renk 2.500 TL.
Tek renk: 2.000 TL.
İç Kapak: 2 renk 1.500 TL.
Tek renk: 1.000 TL.
Renkli ilân sahifesi :
Tamamı : 1.200 TL.
1/2 : 750 TL.
1/4 : 400 TL.
1/8 : 250 TL.

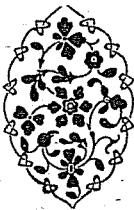
Mecmuamızdaki yazılar me'haz gösterilmeden alınamaz.
Gönderilen yazılar basılsın basılmasın iade edilmez.

Sosyoloji

● Ali Murad DARYAL

CAMI SOSYOLOJİSİ ve PSIKOLOJİSİ ÜZERİNE BİR DENEME

II

amilerin bir ibadet mahalli başka bir ifade ile bir iş-yeri ve bu camilerde yapılan ibadetlerin ise bir çalışma, bir vazife, bir mesai durumu arz ettiklerine dikkat edilecek olursa camilerde yavaş yavaş yürümenin ve gerektiği zaman alçak sesle ancak lüzumu kadar konuşmanın; buna karşılık namazda yani vazife başında ise her türlü konuşmanın, gülmenin, lüzumsuz hareketlerin başka bir ifade ile her türlü lâübaliliğin, her türlü hafifliğin kâtiyetle yasaklanması ve camilere gelen kimselerin farz namazlarını cami içinde dağınık olarak istedikleri yerlerde durarak değil de, bilâkis en ufak, bir küçük boşluğun dahi mevzu bahis olmadığı her türlü eğri-büğürlükten âzade, muntazam saf-lar halinde kılınması ancak bizlerde vazife suurunun uyanması, sağlam bir iş, vazife ahlâkının teessüsü ve bunun gelenekleşmesi her türlü hafiflik ve lâübalilikden ve dağınıklıktan kaçan ciddi ve metodlu çalışmanın ilk şartı olan intizamlı birer insan olmamızı temin etmek içindir.

Yine camide farz namazlar başlarken başka bir ifadeyle vazife başlarken vaktinde camide başka bir tabirle iş-yerinde bulunmayarak, başlama tekbirini kaçırarak kimselerin hiçbir zaman vaktinde ibadetinde yani vazifesi başında bulunup başlama tekbirini kaçırmayanlar gibi Allah yanında makbul olup sevap, başka bir tabirle ücret alamıyacakları ve bunun tersi olarak zamanında bulunup da ibadet yani vazife tamamlanmadan gidenlerin de yine zamanında gelmeyenler gibi sevaplarının (ücretlerinin) az olacağı esasları göz önüne alınarak dikkatle incelenecek olursa zamanında ibadetine yani vazifesine gelmeyenlerin vaktinde vazifesine gelenler kadar âmirlerini, büyüklerini memnun edemeyecekleri ve yine zamanında gelenler kadar ücret alamıyacakları yani onlar kadar iş yapamıyacakları, iş çıkarmıyacakları sonucu ortaya çıkar; bunun neticesi olarak daha az iş yapma, daha az iş çıkarma da memleketin daha geç kalkınması demektir.

«Camiye gitmek için atılan ilk adımla fert için ibadetin başlamış olacağı» esası evden veya iş-yerinden camiye gidip-gelirken yollarda her türlü hafiflik ve aşırılıklardan uzak, vakur, ağır başlı gidilip gelinmesini sağlayacaktır. Günde beş defa bu şekilde gidip-gelmelerle de, yukarıda zikredilen esaslardan (prensiplerden) dolayı sokak âdabı, sokak davranışları bir alışkanlık ha-

lini alacak her kesin nefsinde ayrı ayrı yerleşecek ve böylece fertler arası bir sokak-terbiyesi doğarak kuvvetlenecektir. Bunun sonucu olarak kim olursa olsun, nereye giderse gitsin herkes mâbetde yürürmüşçesine sessiz sedasız her türlü patırdı-gürültüden uzak yoluna devam edecektir.

Ve yine camiye ibadet etmeye giden kimsenin içinde mekândan müezzeh olan Allah Taâlâ'yı ziyarete gidiyormuş gibi bir sevinç ve her adımda sanki O'na biraz daha yaklaşıyormuş gibi bir heyecan ve bu halin aksi olarak da camiden ayrılırken içinde vazifesini yapmanın verdiği rahatlığa rağmen yine sanki O'ndan ayrılıyormuşçasına duyduğu ızdırıp içinde Allah Taâlâ'yı daha çok memnun etmek ve her geçen gün O'na daha fazla yaklaşmak ve ayrılığı olmayan bir kavuşmanın arzu ve hevesini doğuracak ve kuvvetlendirecektir. İşte bu Allah Taâlâ'ya hergün biraz daha fazla yaklaşma arzusu İslâmiyetin «Sizin en hayırlınız, insanlara en hayırlı olanınızdır» ve benzeri emirleriyle bir yön bir istikamet bir şekil kazanacak ve böylece her geçen gün Allah Taâlâ'ya daha fazla yaklaşma arzusu ile dolu olan bu kimseler zamanla doğru orantılı olarak yurttaşlarına daha faydalı daha hayırlı daha fedakar olmanın hevesiyle yanıp tutuşacaklar, bu hususta birbirleriyle yarışacaklar ve devamlı olarak zihnen de bütün imkânlarını zorlayarak müsbet bir şeyler yapmanın çarelerini arayacaklardır. Bu halde yurdumuzun kısa zamanda terâkkisini gerçekleştirecektir.

Camide yapılan ibâdetler bire riş birer vazife olarak kabul edilirse camiye gidip-gelirken yapılan bu yürümelere bu işe gidip-gelirken yapılacak yürümelere şeklini alacak ve bunu yapan insanlarda evden çıkmış yürümüş ve bir iş yaparak geri dönmüş durumu arz edeceklerdir.

Bu camiye gidiş-gelişlerin ve orada ibadet başka bir ifadeyle iş-yapmaların günde beş defa hiçbir maddî karşılık, hiçbir maddî menfaat, para, şöret, rütbe...» göstermeksizin baştan savma olmamak kaydıyla dikkat ve ihtimamla seve seve yerine getirildiği gözönüne alınacak olursa bu hareketlerin yani hiçbir maddî karşılık gözetmeksizin bu geliş-gidiş ve yapılan ibadetlerin başka bir ifadeyle yapılan bu işlerin onları yapanlar üzerinde müspet tesir icra ederek, gerektiği zaman hiçbir menfaat beklemeksizin her türlü ve her çeşit iş yapma alışkanlığının doğup kuvvetlenmesine ve dolayısıyla başkalarına ve memleket menfaatlerine yönelen bir toplum ahlâkının her fertte ayrı ayrı yerleşmesine sebep olacağı hakikati ortaya çıkar.

Bu şekilde küçük yaştan beri günde beş defa ciddi bir eğitim görmüş olan bu kimseler gördükleri eğitim neticesinde vatandaşlarının dul, yetim, öksüz... v.s. yardımına her zaman seve seve koşacakları gibi memleketleriyle de ilgili yol, köprü, okul... v.s. her türlü faaliyetlere hiçbir şey hatta bir teşekkür dahi talep etmeksizin seve seve koşacaklardır. Böylece Avrupa ve avrupalı mütefekkirlerin tâ 18. asırda gerçekleştirmeye çalıştıkları vazife için vazife (kategorik İmperatifler) şuuru onlardan bin kûsur

sene daha önce İslâm âleminde tecelli etmiş olacaktır.

Bunun aksine olarak kendi şahsî menfaatlerinden kendi zevk ve eğlencelerinden başka hiçbir şekilde hiçbir yere hiçbir adım atmamış, başka bir ifadeyle ciddi bir ruh eğitimi görmemiş kimselerin yukarıda zikredildiği gibi küçük yaştan beri günde beş defa ciddi bir ruh-eğitimi görmüş kimseler gibi hiç bir maddî menfaatin bahis konusu olmadığı işleri kabulleri şüpheden salim olamayacağı gibi, bu işlere yatkınlık dereceleri de ayrıca münakaşa konusudur.

Ve yine camiye gidip-gelmeler ve orada yapılan ibadetler, başka bir ifadeyle işler ve bu işlerde yani, ibadetlerde hiçbir şekilde yapılmayan kaytarmalar ve gevşeklikler ve bütün bunların tümü yapılırken hiçbir kimsenin (polis, bekçi, jandarma... (v.s.) zoru, murakabesi olmadan uyulan nizamlar ve kurallar, müslümanların ruhunda kanun ve nizamlara kendiliklerinden uymak ve işlerinde kimsenin murakabesi, denetimi olmaksızın gevşeklik ve kaytarma göstermeksizin çalışma alışkanlığı ve üstünlüğünü temin eder.

Ve yine farz namazlarına dururken gerek başlama tekbiri gerek namazın diğer hareketlerinin (rükû, secde) imamdan yani yapılan o işde kendileri tarafından seçilen önderden daha evvel yapılmasının kat'iyetle yasaklanması ise, topluca yapılan işlerde konusuna göre onu en iyi bilen kimselerin önderliğinde toplandıktan sonra hiçbir faydası olmayan lüzumsuz ileri atılımlardan, yersiz acelelerle toplum çalışmasındaki intizam ve nizamı bozmak suretiyle huzur bozucu olmaktan bizleri sakındırmak ve böylece bu alışkanlığı yani, şuurlu bir ağırbaşlılığı ve ölçülülüğü verebilmek içindir.

Yine camide gerek namazdan sonra gerekse herhangi bir zaman yüksek sesle Kur'an-ı Kerim okuduğunda hiçbir fazla (nafile ibadet başka bir ifadeyle iş yapmamızın ve hattâ sessizce Kur'an-ı Kerim dahi okumamızın yasaklanması bir meclisde bir kimsenin lüzumlu mühim konulardan, ilim ve memleket meselelerinden (gevezelik, dedikodu... v.s. hariç) bahsetmesi esnasında Onu bu arada vazifemiz haricinde sonra da yapabileceğimiz işleri terk ederek dinlemek ve üzerinde düşünmek alışkanlığını bizlere sağlamak içindir.

Yine camilerde namaz vakitlerinin, halka vakti bildirmekten başka hiçbir mânâ taşımayacak olan boru, trampet, davul... v.s. ile değil de yüksek, ulvî fikir ve mânâ ifade eden güçlü cümlelerden müteşekkil Ezan ile bildirilmesi de dikkat edilmesi ve üzerinde durulması gereken hususlardan biridir. Halbuki boru, trampet, davul... v.s. nin sesi, ezana nispetle belki daha uzaklara gidebilirdi. Buna rağmen İslâmiyetin ezan müessesesini te'sis etmesi O'nun hiçbir mânâsızlığa iltifat etmeyerek bir şeyle birçok şeyler yapma esasını kabul edişinden ve insana değer, kıymet vererek O'na sevilen kimselerin öğütlerinin daha çabuk tutulacakları gerekçesiyle, kendisi tarafından sevilen ve kindi cinsinden olan kimseler vasıtasıyla hakikatleri söylemek istemesindedir.

Yine cemaatin önünde imamın (önderin) en arkada müezzinin bulunması ise toplumun yerinin bu önderleri ile bu önderler etrafındaki birlik ve beraberliği sağlayan mütefekkir ve alimlerin arasında olduğunun ve onların emeğine ve gücüne göre şekil alacağını bir ifadesidir.

Yine bu birliği önderlerden ziyade ancak mütefekkirlerin, düşünürlerin ve alimlerin gerçekleştireceğinin ve bunu gerçekleştirebilmek için de önderlik sevdasında olmayarak toplumun eksik veya aksayan taraflarını tesbit ile onların giderilmesini sağlamak ve devamlı olarak onları kontrol altında tutabilmek için benlikten geçerek daima toplumun en arkasında kalmanın lüzumunun bir ifadesidir.

Buraya kadar devamlı olarak caminin toplum içindeki manevî tarafları ve sağladığı manevî eşitlikten bahsedildi. Evet ele alınan bu manevî hususlar toplum bünyesinde çok mühim olmakla beraber kâfi ve yeterli değildir. Zira toplum bir gerçek, bir realitedir. Onun maddî de birçok ihtiyaçlarının olacağı bir hakikatdır, ve bu maddî eşitlik gerçekleşmedikçe toplumun dert ve davalarının tamamen halledilemeyeceği de ortadadır.

Camilere devamlı Allah Taâlâ'nın:

1 — «Açlık gününde yakını olan bir yetimi veya sefalet içinde kalmış bir fakiri doyurmak...»

2 — «Benim sevgili kullarım gizli ve âşikâr fakir, fukarayı doyururlar...»

3 — «Benim muttaki kullarım kendilerine verilen rızıklardan başkalarına verirler...» (Bakara)

gibi ve bunlara benzer binleri aşan emirlerinin.

Ve yine Peygamberimiz (S.A.) Hazretlerinin işçisine nasıl ücret tayin edeceğini soran kimseye, işin ağırlık derecesinin işveren tarafından öğrenilmesi ve işçi ücretlerinin hayat seviyesiyle ayarlanması, dolayısıyla grev-lokavt yani işveren-işçi hareketlerinin ve bundan doğacak zararların tesirsiz kalması gayesiyle «Aynı işte sen çalış, kendine ne gibi bir ücret tayin ediyorsan, işçiye de aynı ücreti ver.» diye buyurmaları.

Zira işveren kendisine fiat biçerken ev kiralari, yakacak ve her türlü yiyecek fiatlarını hesaplayarak kendisine ücret tayin edeceğinden, işçi ücretleri kendiliğinden hayat seviyesi ile ayarlanmış olacaktır.

Yine «İşçileri olup onlara neler yapmakla görevli olduğunu soran bir kimseye de işçilerin gece hayatına alışarak intizasız bir hayat yaşamalarının, dolayısıyla uykularını alamadan ertesi gün yorun olarak işe gitmek suretiyle hem verimin (randıman) azalması, hem de iş kazanlarının çoğalmasını önlemek ve işe yayan gidip-gelirken güçlerinin (enerjilerinin) yollarda boşu boşuna harcanıp yok olarak işe yorulmuş olarak başlamamaları ve iş harici hayatlarının da temizlik ve sıhhat kurallarına uygun ve tamamen rahat ve istirahat halinde geçmesi için.»

1 — «İşçinin evi yoksa, ona ev tedarik etmesi,
2 — Bekâr ise, onu evlendimesi,
3 — Hizmetçisi yoksa, bir hizmetçi vermesi,
4 — Binecek aracı yoksa, ona bu aracı temin etmesi.» diye buyurmaları. (1)

Yine, «Komsusu aç yatarken, tok yatan hakiki mü'min değildir.» gibi ve bunlara benzer binleri aşan emirlerinin camilerde toplanan çeşitli sınıflara mensup kimselere hiçbir zümrenin menfaati, hatır-gönüllü gözetilmemek kaydıyla, akla gelebilecek her türlü baskıdan âzade olarak devamlı söylendiği nazar-ı itibare alınır, camilerin sadece her çeşit halk kütlelerini saflar halinde yan yana, omuz omuza getirmek suretiyle manevî eşitliği sağlamakla yetinmiyerek, iktisadî yönden de mümkün mertebeye aradaki uçurumu kapamağa çalışmak suretiyle toplumda sınıflaşmaların ve bu sınıflaşmalardan doğacak mahzurları kat'iyetle önlemeğe çalıştığı ortaya çıkar.

Ve sonra camilerde her zaman İslâm'ın emirlerinden olan «Fakir-fukara, ve düşkünlere maddeten yardım edilmesinin lüzumunun» söylendiği ve günde beş defa toplanılan bu camilerde icap ettiği zaman istenildiği kadar nakdi yardımın da temin edileceği gözönüne alınacak olursa, camilerin kızılavın fahrî birer şubeleri durumunda oldukları...

Yine camilerde içki içmenin kumar oynamanın fenalıklarının söylendiği ve yasaklandıkları düşünülürse bu seferde camilerin Yeşilay'ın fahrî birer şubeleri oldukları...

Yine «bütün canlı varlıklara bütün yaratıklara zulüm kötülük etmemenin bilakis onlara muhabbet ederek yardımcı olmanın lüzumunun» belirtildiği gözönüne alınacak olursa, camilerin, hayvanları koruma cemiyetinin fahrî bir şubeleri; oldukları...

Yine «ağaç dikmenin sevabının» ve «yaş kesenle baş kesen şeklinde halk arasında ifadesini bulan orman yakmanın ve boş yere ağaç kesmenin maddî manevî mesûliyetlerinden bahsedildiği düşünülünce camilerin Ormanları Koruma Cemiyetinin fahrî birer şubeleri oldukları...

Yine camilerde İslâmın «Herkesin hakkına riayet ediniz,» «Yoldan, zahmet veren şeyi kaldırmak imandandır» gibi emirleri ve bu mealde olan benzerleri dikkate alınacak olursa, yollarda gelişigüzel yürüyerek geçişlerin haricinde istediği zaman karşıda karşıya geçen kimsenin bizzat kendisinin yollarda zahmet veren bir şey durumuna düşeceği ve yine bu hareketlerin en azından yollardan geçen nakil vasıtalarının yavaşlamalarına ve hatta durmalarına sebep olacağı ve dolayısıyla onların boşuna benzîn yakmaları ve zaman harcamalarına yol açacağı ve sonuç olarak israfa ve haklarına tecavüzedilmiş olunacağı ortaya çıkar. Aynı gerçekler nakil vasıtaları kullananlar içinde mevzu bahisdir. Zira vasıtalarını gelişigüzel sürmekle yani trafik kaidelerine uymamakla hem diğer vasıtaların hemde yayaların haklarını çiğnemiş başka

(1) Bu konuda daha fazla malûmat için Bkz. İSLÂM MEDENİYETİ, Yıl: 2, Sayı: 14, 1968. «İslâm'da İşçi-İşveren Münasebetleri»; Osman ŞEKERCİ.

bir deyişle yolda başkalarına zahmet verir duruma düşmüş olacaktırlar. Bu zikredilen gerçeklere «kaze-ende olsa bir insanın ölümüne sebep olmanın vebalinin büyüklüğünün» söylendiğini ilave edecek olursak, camilerin «Trafik kurallarına riayet ve kazaları önleme» başka bir ifade ile insan ve mal kaybını (israfını) önleyen bir faaliyet icra ettikleri açıkça ortaya çıkar.

Yine camilerde İslâmın:

«Büyüklerimize saygı hürmet, küçüklerimize şefkat, merhamet göstermeyen bizden değildir.»

«İmam bakımından en kamil olanınız ahlak bakımından en üstün olanınızdır.»

Ve benzeri emirlerinin toplumlara (cemaata) bildirildiği göz önüne alınacak olursa, camilerin aynı zamanda «İyi Ahlak Derneği»nde fahri birer şubeleri oldukları...

Merhum M. Akif ve arkadaşlarının İstiklâl savaşında camileri dolaşarak orada İslâmın vatan, millet, istiklâl savaş ve şehitlik ile ilgili emirleri ve vaadleri hakkında camide toplanan halka (cemaate) vaaz ve nasihatlar edip bu konuda teşvik edici konuşmalar yaparak Kuvayı Milliye'ye camilerden gönüllü sevkettikleri tarihi gerçeği hatırlanacak olursa camilerin seferî anlarda orduya gönüllü sevkedilen Sevkîyat Merkezleri durumunda oldukları...

Ve yine tarihi Maraş Müdafaasına bir cuma günü cuma namazından sonra karar verilerek başlandığı tarihi hakikati göz önüne alınacak olursa, ca-

milerin harp zamanlarında başka bir tabirle (Allah korusun) müşkül anlarda yurt savunmasında ki yerleri ve önemleri açık olarak ortaya çıkar.

Biraz yukarıda manevî tarafları ile ele alınan tanışıklığın maddî bakımdanda dayanışma ve yardımlaşmaya zemin hazırlayarak ilk merhaleyi teşkil edeceği ortadadır. Zira insanların birbirlerinin yardımlarına koşabilmeleri yani yardımlaşabilmeleri için birbirlerini tanımaları ve birbirlerinin her türlü hallerinden haberdar olabilmeye imkanına sahip olabilmeleri gerekir. Çünkü birbirini tanımayan veya tanıyıp da birbirini sık sık görme imkanlarından mahrum olan kimselerin başka bir ifadeyle birbirlerinin düştükleri maddî sıkıntıları zamanında haber alıp bilemeyen kimselerin maddî bakımdan yardımlaşabilmeleri imkansız olmasada zayıf bir ihtimaldir.

Nihayet yukarıda söylenenleri kısaca özetlemek icabederse camilerin bu güne kadar kurulmuş veya ileride kurulacak memleket menfaatlarına hizmet eden veya edecek her türlü hayır cemiyetlerinin hem hizada hem seferde fahri birer şubesi oldukları veya olacakları sonucu ortaya çıkar.

Öyleyse makalenin başından beri belirtmeye çalışılan gerekçeler gözönüne alınacak olursa Dinî açıdan olmasa bile yine de toplumumuzun varlığı bekası ve çağdaş medeniyet seviyesine ulaşabilmesi şartı camilerin kuruluşlarındaki bütün bu gaye ve hikmetleri sezerek onları en iyi şekilde değerlendirmemize bağlıdır.

KARABORSACILIK ÜZERİNE...

nkardan fayda yok. Her şey ortada. Gözler görüyor, kulaklar işitiyor. Görmemek, işitip duymamak, hakikatları inkâr; hissizlik, duygusuzluk sayılır. Bu görülen ve hakikat olan şey; cemiyetimizin bünyesini kemiren, en büyük içtimai hastalıklarımızdan sayılan, sayılması lâzım gelen karaborsacılık meselesidir. Hattâ öyleki, bu bir âfet halini almıştır. Cemiyetimizin bünyesini hergün biraz daha kemirip, tahrip etmektedir. Bu muhtekirler tairesinin yüzlerinde ise, hayâ perdesi diye bir şeycikler kalmamış.. Kalmış olsa kanunî haklarına razı olurlar. Allah'tan korkar, Peygamberinden utanırlar. İhtikârda bulunup fakir-fukaranın haklarını yemezler.

Bugün yok yere, demirin fiatı bir misli artmış, dört-buçuk, beş liraya çıkmış, diğer inşaat malzemeleri de buna göre aralarında ayarlanmış.. Çimento dersenez hâkezâ. Gıda maddeleri de böyle!.. Bunlar emtiayı ucuza alıp pahalı satmayı itiyat edinmişler. Orta halli halkımızın kanını emmeyi iş bilmemişler ve bilmektedirler. Aynı zamanda komünizme çanak tutmaktadırlar. Onların üreyebileceği bataklığı hazırlamakla meşguldürler. Hükûmete zorluk üzerine zorluk veriyorlar. Hak ve hakikat yolcularının müdafaasına engel teşkil ediyorlar. Din, milliyet düşmanlarıyla ortaklaşa harekette bulunuyorlar. Rıza pazarlığı teranesiyle kendilerini avutmağa çalışıyorlar. Utanmadan, arlanmadan dinimizi de tahrife çalışıyorlar böylelikle!..

Halbuki Cenab-ı Allah'ın buyruğunun bu muhtekirlerin anladıkları mânadaki rıza pazarlığı ile hiç bir ilgisi yoktur. Yüce Hâlikimiz bu hususta Kur'an-ı Kerim'in Nisâ Suresinin 29 ncu âyeti celilesinde, meâlen şöyle buyurmaktadır:

Hüsnü DIKEÇLİĞİL

(Kayseri Senatörü)

«Ey iman edenler, birbirinizin mallarınızı haram sebeblerle yemeyin. Meğer ki (o mallar) sizden karşılıklı rızâdan (doğan) bir ticaret (malı) ola.»

Karaborsacılar kendilerini tatmin ve etrafındakileri aldatmak için yalnız rızâ tabirini ele almaktadırlar. Mademki alanda razı, veren de. O halde bunda ne beis var deyip, ihtikârlarına meşruluk vermeğe yeltenmektedir. Halbuki haddinden fazla kâr aslâ caiz değildir ve haramdır. Hele, parası zoruyla elindeki mevcut malları ucuza alıp, istif ettikleri sonra, muhtar kalan, ihtiyaç içinde kıvrım-kıvrım kıvranan alıcıya satması rızâ pazarlığına girmez ve rızâ pazarlığıyla hiç bir ilgi ve münasebeti yoktur da.. Bu bir nevi icbâr ve zorlamadır. Kiş gelmeden inşaatını bitirmek zorluğunda bulunan bir kimse, mecburiyet tahtında ister-istemez ihtiyacı olan malı, karaborsacıdan ve muhtekirin dilediği fiat üzerinden almak zorunda kalacaktır ve kalyor da. Böyle bir kârı, kazancı ancak gayri müslimler, Yahudiler, vicdansızlar, iz'ansızlar kabullenir. Hiç bir Müslüman Türk evladı kabullenemez. Müslüman geçinip te karaborsacılık yapan kimselerin, elbetteki imanından, milliyetinden, kanından şüphelenmek hakkımızdır. Hele bu gibilerle mücadele etmek ise, aklıbaşında olan her mü'minin vazifesidir. Biz bu gibilerle mücadele etmediğimiz takdirde komünistlere fırsat vermiş ve zemin hazırlamış olacağız. Böyle bir fırsatı verme ve hazırlama ise, hiç bir Müslüman-Türk'e yakışmaz ve yakıştıramayız da!...

Sevgili Peygamberimiz bir Hadisi Şeriflerinde, ihtikâr hakkında şöyle buyurmaktadır: «Bir yerden bir yere ticaret malı sevkeden rızıklanmıştır. İhtikâr yapan ise mahrumiyet içerisinde. Kim Müslümanlara karşı bir yiyecek maddesinde ihtikâr yaparsa iflâs etmek ve hasta olmak cezasını çeker.» ve yine diğer bir hadis şeriflerinde ise: «(Piyasaya) mal süren rızıklanmıştır; (karaborsa için) mal saklayan ise hata etmiştir.» diye buyurmaktadır.

Görülüyorki İslâm'da kazancın meşruluğuna dikkat çekilmiştir. İhtikâr kınanmıştır. İhtikâr yapanların sonunun iyi olmayacağına temas edilmiştir. Nitekim doğrudur da. Vurgunculukla zengin olanların çoğu hastadır. Aile hayatları düzensizdir. Çocukları mirasiedi ve çoklarının ki de servetlerinin düşmanıdır. Yani birçok karaborsacılıktan zengin olmuş kişilerin evlâtları aşırı sosyalistdirler. Cemiyetimize huzursuzluk veren, bu muhtekirlerin çoğunun sonu da yine hüsrânla neticelenecektir. Bilsinler ki, mazlumların ahı onları iflâh etmeyecektir. Bu hususta dedelerimiz: «Ağhyanın malı, gülüne hayır etmez.» demişlerdir.

Şimdi gerçeği takviye için, Yücelerin Yücesi Peygamber Efendimizin bu konudaki güzel buyruklarından bazılarını aşağıya alalım. Şöyle buyurmaktadırlar:

«Bilki Allah Teâlâ'nın yardımı şüphesiz tacirlerin salihleriyle beraberdir.»

«Alış-veriş ettiğin zaman de ki: (İslâm'da) aldatma yoktur.»

«Halâlinden istemek (kazanmak, hak uğrunda yapılan) bir muharebe (kadar ecirli) dir.»

«Sözü, özü, doğru olan ticaret ehli, peygamberler ile, siddikler ile, şehitler ile haşrolunacaktır.»

Görülüyorki İslâm'da tâcirin doğru olması, hakkına râzı olması, fâhiş fiatla mal satmaması gerekiyor. Allah'ın yardımı doğru olan tüccarların üzerine olacaktır. Her tacir helâlinden kazanmağa çalışacaktır. İhtikâr ypmıyacaktır. Muhtekî olmayacaktır. Sözü ve özü doğru olacaktır. Aksi halde bütün lânetlemeler onların üzerine olacaktır. Bu gibi zâlim ve gaddarların, Peygamberimiz sefaatçısı olmayacaktır. Bütün bunlardan anlaşılıyor ki karaborsacılık, ihtikâr, muhtekirlik tamamıyla Yüce İslâm dininin dışındadır. Dindar gözüktüp de, karaborsacılık yapan, ihtikârdan geri kalmıyan bir tüccar bizden değildir. Bilâkis, bu gibiler dinimize gölge düşüren, fırsatçı, riyâkâr olan sahtekârlardır. Hem bu gibilerle mücadele gerçek Müslüman Türk evlâtlarının vazifesidir.

Fakir-fukaranın karaborsacılık yaparak kanını emen, onları inim-inim inle ten muhtekirler, gayri-meşru olarak kazanmış oldukları servetlerini kendilerine düşman etmiş oldukları gibi, bizlere de düşman etmekten geri kalmamaktadırlar. Çünkü aşırı solculara fırsat vermekte ve onların, bu mübarek vatanın şurasında-burasında baykuş gibi ötmelerine zemin hazırlamaktadırlar. Bunun için de yine bu fırsatçı karaborsacılar dur demek bizlere düşmektedir.